

Výhody a rizika odkladu školní docházky

Odklad školní docházky je významnějším tématem v oblasti vzdělávání a vývoje dětí. Každý rok čelí tisíce rodičů otázce, zda je jejich dítě připravené nastoupit do základní školy. Většina dětí dosahuje ve věku šesti let zralosti pro vstup do základního vzdělávání.

Avšak u některých dětí musíme být opatrní a pečlivě zvážit, zda školní nároky zvládnou. Tato situace může mít různé příčiny a ovlivňuje je jak samotné děti, tak i celkový vzdělávací systém. V tomto článku se budeme zabývat otázkou, proč dochází k odkladu školní docházky, jakým způsobem lze tomuto trendu předejít nebo jak mohou rodiče, učitelé a další odborníci poskytnout dětem s odkladem podporu.

V dnešní době převládá trend odkládání nástupu dítěte do školy z důvodů, které nejsou zcela relevantní. Rodiče často volí tento krok s cílem prodloužit dětství svého potomka nebo jednoduše čekají, dokud nebude starší

a schopnější zvládnout nároky základní školy. V české společnosti přetrvává přesvědčení, že takový přístup nemůže škodit. Avšak odborníci se shodují na tom, že pokud dítě nenastoupí do školy v době, kdy je připravené, zralé a motivované, může dojít ke ztrátě zájmu o učení a vzdělávání. Tento fakt může následně vyvolat demotivaci a odpor k výuce, což se negativně projeví v dalším období.

Kdy je vhodné dát dítěti odklad?

Při vstupu do školního prostředí by mělo být každé dítě zralé a připravené. Co se týče zralosti, patří sem fyzická a psychická odolnost, jež dítěti umožňují optimální účast ve vý-

ukovém procesu bez rizika ohrožení fyzického a duševního zdraví při školní zátěži. V podstatě se jedná o fyzický a psychický vývoj dítěte související se zrání centrální nervové soustavy, díky kterému je schopné úspěšně vstoupit do základní školy. Kromě zmíněných faktorů sem patří také sociální a emoční zralost jedince. Školní připravenost pak zahrnuje kognitivní, pracovní a somatické kompetence, které dítě získává a rozvíjí především v mateřské škole prostřednictvím učení a sociálních zkušeností. Dítěti by pak neměla chybět motivace a mělo by se těšit, že se naučí číst, psát, počítat a plnit různé úkoly. Je však důležité si uvědomit, že očekávání dítěte nemusí nutně znamenat, že je

plně připravené a zralé pro vstup do školy a naopak. Obě složky – školní zralost a připravenost – jsou vzájemně provázané a obě jsou klíčovými pro úspěšný start do školního života.

Nedostatečná zralost dítěte se může projevat nedostatky v různých oblastech vývoje. Mezi klíčové znaky nezralosti patří nedostatek samostatnosti, neobratnost, přecitlivělost a impulzivní chování, nedostatek soustředění, nervozita a následná agresivita. Dítě může být také pasivní a neschopné navázat kontakt s učitelem a svými vrstevníky. Dalším faktorem je i specifický vývoj dítěte, zejména v oblasti jazykových a motorických dovedností. Děti, které zaostávají v těchto oblastech, mohou mít potíže se zapojením do výuky a sociální interakcí v prostředí školy.

Pokud dítě vykazuje některé ze zmíněných znaků nezralosti nebo nepřipravenosti, je odklad školní docházky na místě. Dítěti je možné poskytnout dodatečný rok v mateřské škole nebo v přípravné třídě, kde se projevy nezralosti a nepřipravenosti často vyrovnají. Jeho přechod do první třídy se tak může uskutečnit bez zbytečného stresu a zátěže. Během roku „navíc“ hraje velmi významnou roli individualizovaná podpora podmíněná pedagogicko-psychologickou poradnou. V případě, že nezralé dítě nastoupí do první třídy, může být následně hledání řešení problematické. Školy mají samozřejmě možnost vrátit žáka zpět do předškolního zařízení a dodatečný odklad mu tak poskytnout. Nebo může žák eventuálně první třídu opakovat. Avšak ani jedno řešení není ideální. Je tedy nezbytné odhalit možné problémy ještě před nástupem do základní školy a dát každému dítěti šanci připravit se podle jeho možností.

Odklad povinné školní docházky může doporučit také lékař v případě, že dítě není tělesně zralé, často trpí nemocemi nebo má zdravotní postižení. Rozhodnutí o odkladu z důvodu psychické nebo sociální nezralosti spadá do pravomoci psychologa. V dalších situacích může potvrdit odklad pedagogicko-psychologická poradna nebo speciálně pedagogické centrum. V posuzování zralosti hraje klíčovou roli také učitelka v mateřské škole. Její doporučení a pozorování mohou poskytnout cenné informace o schopnostech dítěte. Paní učitelky mají díky své praxi schopnost objektivně posuzovat, co je v rámci vývoje normální a co je naopak třeba zlepšit. Rozhodnutí pak reflektuje vedení školy, kam by mělo dítě nastoupit. Rodiče jsou však často prvními, kdo rozpoznají nezralost dítěte, protože s ním tráví nejvíce času a dobře znají jeho schopnosti a dovednosti.

Fyzická zralost

Fyzická zralost dítěte zahrnuje jeho fyzický vývoj a schopnost zvládat určité aktivity. Fyzická

zralost a zdravotní stav jsou hodnoceny dětským lékařem, který posoudí, zda odpovídají věku dítěte. Některé aspekty této zralosti je nutné brát při odkladu školní docházky v potaz.

- **Výška a hmotnost:** V tomto případě se jedná o orientační měřítko, zda dítě odpovídá průměrné výšce a hmotnosti pro jeho věk. Důležité je však brát v úvahu genetické faktory a individuální rozdíly.
- **Výměna chrupu:** Předpokládá se, že dítě by mělo mít alespoň částečně vyměněný mléčný chrup za trvalý. I tento aspekt je však spíše orientační.
- **Obratnost a pohybová zručnost:** Schopnost zvládat různé pohybové aktivity, jako je jízda na kole, plavání nebo běhání, může být důležitá pro úspěšné začlenění do školního prostředí.
- **Motorické dovednosti:** Dítě by mělo vykazovat dostatečné dovednosti v oblasti jemné a hrubé motoriky, což zahrnuje například schopnost uchopit tužku, stříhat, lepit a kreslit.
- **Lateralita:** Dítě by mělo mít jasno v tom, kterou ruku preferuje při kreslení a psaní.
- **Pohlaví dítěte:** I tento aspekt by měl být brán v potaz. U chlapců často převládá pomalejší sociální vývoj ve srovnání s dívkami, což může ovlivnit jejich schopnost adaptace na školní prostředí.

Psychická zralost

Tento pojem má mnoho rovin a zahrnuje celou řadu aspektů. V předškolním věku přechází dítě od objektivního myšlení ke konkrétnímu, začíná rozlišovat tvary a zvuky, soustředí se na detaily a utváří si vztahy se svými vrstevníky. Níže najdete některé klíčové charakteristiky psychické zralosti, které by měl prvňáček mít.

- **Rozumová a mentální vyspělost:** Dítě by mělo být schopné konkrétně uvažovat a utvářet myšlenkové vztahy a abstrakce.
- **Smyslové vnímání:** Jedná se o schopnost diferencovat jednotlivé tvary a zvuky, rozlišovat detaily a poznávat zrcadlově obrácené tvary či podobně znějící slova.
- **Komunikace:** Prvňáček by měl umět formulovat otázky a vyprávět krátké příběhy. Schopnost komunikace je důležitá pro úspěšné začleňování do školního prostředí.
- **Slovní zásoba:** Dítě by mělo ovládat slovní zásobu s rozsahem mezi 3 000–5 000 slovy. Různorodá slovní zásoba je klíčová pro komunikaci a porozumění vyučovacím procesům.
- **Výslovnost:** Správná výslovnost hlásek, zejména p, b, m, f, v, je důležitá pro rozvoj řeči. Některé potíže jsou běžné, ale pokud problémy přetrvávají, je vhodné vyhledat pomoc logopedického odborníka.

- **Paměť:** Prvňáček by měl být schopný říkat krátké básničky a zpívat písničky, což reflektuje úroveň jeho paměti.
- **Emoční stabilita:** Podstatným aspektem psychické zralosti je i emoční stabilita, kam patří schopnost ovládat a vyjadřovat své emoce.
- **Pracovní zralost a sebeobsluha:** Dítě by mělo dokončovat započaté aktivity, uklízet si po sobě hračky, oblékat se a zvládat základní činnosti sebeobsluhy.
- **Motivace k učení:** Důležitým prvkem je vnitřní motivace ke vzdělávání. Prvňáček by měl mít zájem o školní činnosti a těšit se na výuku. Zmíněné aspekty ukazují, co by mělo dítě před nástupem do školního prostředí zvládat. Pokud se objeví problémy s řečí, pamětí a komunikací, mohou naznačovat nerovnoměrný nebo opožděný vývoj, což může být důvodem pro odložení školní docházky.

Sociální zralost

Při vstupu do školy je nezbytné, aby se dítě dokázalo osamostatnit od rodičů, zvládlo orientaci v novém prostředí, navázalo nová přátelství, udrželo pozornost během vyučování a spolupracovalo se spolužáky. Sociální zralost zahrnuje soubor dovedností a schopností, které umožňují dítěti úspěšnou integraci a komunikaci ve školním prostředí.

- **Sociální interakce:** Dítě by mělo být schopné navazovat a udržovat pozitivní vztahy s vrstevníky a dospělými. Mělo by umět sdílet své pocity, vyjadřovat své názory, spolupracovat, ale i řešit konflikty a respektovat ostatní.
- **Seberegulace emocí:** Prvňáček by měl umět vyjadřovat radost, smutek nebo frustraci

vhodným způsobem a reagovat bezproblémově.

- **Empatie:** Důležitou součástí sociální zralosti je schopnost vcítit se do emocí a potřeb ostatních. Patří sem projevení empatie k vrstevníkům, projevení ohleduplnosti a porozumění.
- **Komunikační dovednosti:** Zde je míněna způsobilost efektivně komunikovat, naslouchat a jasně vyjadřovat své myšlenky.
- **Samostatnost:** Samostatné zvládnutí běžných úkolů spojených se školou, jako je oblékání, balení školní tašky a manipulace s učebnicemi.
- **Respekt k pravidlům a autoritám:** Dítě by mělo být obeznámeno s pravidly školního prostředí a respektovat autoritu učitelů a dalších dospělých ve škole.

Jak odkladu školní docházky předejít?

Preventivní opatření by měla zahrnovat důkladnou diagnostiku vývoje dítěte během předškolního období. Patří sem spolupráce mateřské školy s rodiči, pediatry a dalšími odborníky na vzdělávání. Důraz by měl být kladen především na rozvoj sociálních a emočních dovedností, správnou komunikaci a rozvoj základních školních předpokladů. Podpora v raném věku zahrnuje také účast na předškol-

ních programech poskytujících strukturovaný rámec pro rozvoj všech klíčových dovedností. Na co se tedy zaměřit?

- **Spolupráce mateřské školy a pedagogicko-psychologické poradny:** U žáků, u kterých byly zaznamenány projevy nedostatečné školní zralosti a připravenosti, je vhodné úzce spolupracovat s pedagogicko-psychologickou poradnou.
- **Spolupráce mateřské a základní školy:** Před zápisem do první třídy může být třídní učitelka budoucích prvňáčků pozvána do mateřské školy, kde se s ní děti seznámí a budou vědět, kdo na ně v první třídě bude čekat. Nebo mohou předškoláci v rámci přípravy do základní školy docházet na krátká setkání.
- **Posílení komunikace a partnerství mezi mateřskou školou a rodiči:** Rodiče by měli mít možnost komunikovat se školou, kam jejich dítě dochází, prostřednictvím třídních schůzek, individuálních konzultačních hodin nebo efektivně nastavené e-mailové komunikace. Mělo by být jasné, zda je dítě připravené na vstup do základní školy. A pokud ne, měli by být rodiče seznámeni s možnostmi a náležitostmi souvisejícími s odkladem školní docházky.

Práce s dětmi, které mají odklad

Aby byl odklad účinný, je nutné vytvořit ideální podmínky pro další rozvoj dítěte. Učitelé v mateřských školách nebo přípravných třídách by měli být informováni o specifických potřebách těchto dětí a měli by být vybaveni pomůckami a strategiemi pro poskytování diferencované podpory. Důležité je také sledovat pokrok dětí s odkladem a pružně reagovat na jejich individuální potřeby. Co tedy můžeme pro tyto děti udělat?

- **Podpora vývoje dovedností:** Práce na klíčových dovednostech, jako jsou motorické schopnosti, kognitivní schopnosti a sociální dovednosti, by měla být každodenní součástí programu.
- **Podpora řeči a komunikace:** Dítě by mělo pracovat na rozvoji slovní zásoby, gramatiky a komunikačních dovedností.
- **Příprava na školní prostředí:** Dítě by se mělo postupně seznamovat se školním prostředím. Je možné ukázat mu třídu, knihovnu, hřiště a další části školy, což mu může pomoci snížit stres z neznámého.
- **Poskytování pozitivní zpětné vazby:** Je třeba oceňovat pokroky a úspěchy dítěte. Pozitivní zpětná vazba pomáhá posilovat motivaci a sebevědomí.

- **Zohlednění učebních stylů:** Je nezbytné uvažovat o různých způsobech výuky a přístupech k učení, protože každé dítě je jiné a má své individuální potřeby.
- **Sledování celkového vývoje:** Učitelé i rodiče by měli sledovat komplexní vývoj dítěte ve všech jeho oblastech, které jsou zmíněny v tomto článku. Dále je nutná systematická práce především v problematických oblastech, které byly příčinou odložené školní docházky. Aby byla mateřská škola nebo přípravná třída schopna zajistit podporující prostředí, je nutná spolupráce s odborníky pro sestavení efektivního vzdělávacího programu. Odklad by měl být chápán jako příležitost k individuální podpoře a rozvoji dítěte, nikoliv pouze jako rok, který je třeba přečkat. Klíčovou roli zde hrají také rodiče dítěte, kteří by ho měli podporovat a poskytovat mu bezpečné a milující zázemí.

Podmínky a právní náležitosti odkladu

Podmínky pro odklad školní docházky upravuje § 37 školského zákona č. 561/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů, o předškolním, základním, vyšším odborném a jiném vzdělávání. Škola má povinnost informovat rodiče o možnosti odkladu školní docházky při zápisu dítěte do první třídy. Žádost o odložení školní docházky je ale zcela v kompetenci rodičů dítěte. Pedagogicko-psychologické poradny, speciálně pedagogická centra, logoped nebo pediatr mohou pouze poradit a vyjádřit svůj názor. Stejně tak mateřská nebo základní škola. Rozhodnutí rodičů je tedy definitivní, ale mělo by být uvážlivé, aby nezpůsobilo dítěti obtíže v budoucím vzdělávání a následném životě.

Závěrem

Cílem článku bylo rozklíčovat, proč někteří rodiče volí odklad školní docházky a jaká jsou rizika nebo výhody tohoto rozhodnutí. Trend odkládání nástupu dítěte do školy je často založen na nerelevantních důvodech, jako je prodloužení dětství nebo očekávání, že starší dítě lépe zvládne školní nároky. Je třeba mít na paměti, že o každém odkladu je nutné individuálně rozhodnout a vždy podpořit dítě, které tento odklad zažívá. ■

**Autorský tým PROP ČR
Ilustrace Markéta Knorová
a Alžběta Moravcová**